

APOŠTOLSKÝ LIST
ADMIRABILE SIGNUM
SVĚTÉHO OTCA FRANTIŠKA
O VÝZNAMĚ A DŮLEŽITOSTI
BETLEHEMSKÝCH JASLÍ

1. Nádherný obraz vianočných jaslí, taký vzácny pre kresťanov, nikdy neprestane vzbudzovať úžas a zvedavosť. Zobrazenie Ježišovho narodenia je samo osebe jednoduchým a radostným ohlásením tajomstva o vtelení Božieho Syna. Betlehemske jasle sú ako živé evanjelium vystupujúce zo strán Svätého písma. Keď kontemplujeme vianočný príbeh, sme pozvaní vydať sa na duchovnú púť, priťahovaní pokorou Boha, ktorý sa stal človekom, aby sa stretol s každým mužom a ženou. Prichádzame na to, že jeho láska k nám je taká veľká, že sa stal jedným z nás, aby sme sa my mohli zjednotiť s ním.

Týmto listom chcem podporiť krásnu rodinnú tradíciu prípravy betlehemských jaslí v dňoch pred Vianocami, ale aj zvyk vystavovať ju na pracovisku, v školách, nemocniciach, väzeniach a na námestiach. Veľká predstavivosť a kreativita sa vždy ukazuje v použití najrozličnejších materiálov na vytvorenie malých, krásnych umeleckých diel. Ako deti sa od našich rodičov a starých rodičov učíme odovzdávať túto radostnú tradíciu, ktorá v sebe ukrýva bohatstvo ľudovej zbožnosti. Mám nádej, že tento zvyk nikdy nestratíme a že všade tam, odkiaľ sa vytratil, môže byť znovu objavený a oživený.

2. Pôvod vianočných jaslí nachádzame predovšetkým v niektorých detailoch o Ježišovom narodení v Betleheme, tak ako nám ich opisujú evanjeliá. Evanjelista Lukáš jednoducho hovorí, že Mária "porodila svojho prvorodeného syna, zavinula ho do plienok a uložila do jasiel, lebo pre nich nebolo miesta v hostinci" (2, 7). Pretože Ježiš bol uložený do jasiel, scéna narodenia je v taliančine označovaná ako *presepe*, z latinského slova *praesaepium*, čo znamená "jasle".

Keď prišiel na tento svet, Boží Syn bol uložený na miesto, z ktorého sa kímia zvieratá. Seno sa stalo prvou postieľkou pre Toho, ktorý sa mal zjaviť ako "chlieb, ktorý zostúpil z neba" (*Jn 6, 41*). Na svätého Augustína, spolu s ďalšími cirkevnými otcami, táto symbolika urobila silný dojem: "Položený do jasiel (kímidla), stal sa našou potravou" (*Sermon 189,4*). Skutočne, scéna *Narodenia* pripomína viacero tajomstiev Ježišovho života a približuje ich našim každodenným životom.

Vráťme sa k počiatkom vianočných jaslí, ktoré sú nám také blízke. Predstavme si, že sa nachádzame v malom talianskom meste Greccio, neďaleko Rieti. Svätý František sa tam zastavil, pravdepodobne na spiatočnej ceste z Ríma, kde 29. novembra 1223 dostal potvrdenie svojej regule od pápeža Honória III. František predtým navštívil Svätú zem a jaskyne v Grecciu mu pripomenuli krajinu v Betleheme. Mohlo to byť aj tak, že "Chudáčika z Assisi" sa dotkli mozaiky rímskej Baziliky Santa Maria Maggiore, ktoré zobrazujú *Narodenie Ježiša* – v blízkosti miesta, kde sa podľa starobylej tradície uchovávajú drevené súčasti jaslí.

Františkánske Pramene detailne opisujú, čo sa vtedy stalo v Grecciu. Pätnásť dní pred Vianocami požiadal František jedného z miestnych mužov, ktorý sa volal Ján, aby mu pomohol uskutočniť sen "oživiť spomienku dieťaťa, ktoré sa narodilo v Betleheme; uvidieť natoľko, nakoľko je to len možné mojimi telesnými očami; to nepohodlie jeho detských potrieb; to, ako ležal v jasliach a to, ako v blízkosti vola a osla, čo stáli pri ňom, bol položený na posteľ zo sena."¹ Jeho verný priateľ hneď išiel pripraviť všetko, o čo ho svätec požiadal.

25. decembra prišli do Greccia bratia z rôznych končín, spolu s ľuďmi z miestnych usadlostí, ktorí doniesli kvety a fakle na osvetlenie tej svätej noci. Keď dorazil František, našiel jasle naplnené senom, vola a osla. Všetci, čo tam boli, zažili novú a neopísateľnú radosť v priebehu vianočného výjavu. Kňaz potom slávnostne celebroidal Eucharistiu nad jasľami, a poukázal tak na spojenie medzi vtelením Božieho Syna a Eucharistiou. V

¹ Porov. Tomáš z Celana, *Prvý život*, 84; *Františkánske Pramene*, 469.

Grecciu neboli žiadne sochy; scénu *Betlehenských jaslí* spolu inscenovali a prežili všetci, čo tam boli.²

Takto sa začala naša tradícia: so všetkými, ktorí sa zišli okolo jaskyne, v bezprostrednom spojení pôvodnej udalosti a tých, čo mali účasť na jej tajomstve.

Tomáš z Celana, prvý životopisec svätého Františka, poznamenáva, že túto jednoduchú a dojemnú scénu sprevádzal dar nádhernej vízie: jeden z prítomných uvidel betlehenskú Dieťa, ako leží v jasliach. Na Vianoce roku 1223 od betlehenských jaslí "všetci odchádzali domov s radosťou".³

3. S jednoduchosťou tohto obrazu svätý František vykonal veľké dielo evanjelizácie. Jeho vyučovanie sa dotklo srdc kresťanov a aj dnes ponúka jednoduchý, ale autentický spôsob zobrazenia krásy našej viery. Naozaj, miesto, kde sa odohrala prvá jasličková scénka, vyjadruje a vzbuduje tieto pocity. Greccio sa stalo útočiskom pre dušu: stálosť hôr zavinutá v tichu.

Prečo vianočné jasle vyvolávajú taký údiv, a prečo sa nás tak hlboko dotýkajú? Po prvé preto, že nám ukazujú nežnú Božiu lásku: Stvoriteľ vesmíru sa znížil, aby pozdvihol našu maličkosť. Dar života v celom svojom tajomstve sa stáva ešte obdivuhodnejší, keď si uvedomíme, že Syn Panny Márie je prameňom aj pokrmom všetkého života. V Ježišovi nám Otec daroval brata, ktorý prichádza, aby nás hľadal vždy, keď sme zmätení či stratení; verného priateľa, ktorý stojí vždy po našom boku. Dal nám svojho Syna, ktorý nám odpúšťa a oslobodzuje nás od našich hriechov.

Keď v našich domoch staviame vianočné jasle, pomáha nám to nanovo prežiť históriu toho, čo sa stalo v Betleheme. Samozrejme, evanjeliá zostávajú naším zdrojom pochopenia aj uvažovania nad touto udalosťou. Jej zobrazenie v jasliach nám zároveň pomáha predstaviť si tú scénu. Dotýka sa našich srdc a dáva nám vstúpiť do dejín spásy ako súčasníkom udalosti, ktorá je živá a skutočná - na širokej palete historického a kultúrneho kontextu.

² Tamže, 85; *Františkánske Pramene*, 469.

³ Tamže, 86; *Františkánske Pramene*, 470.

Už od čias svojich františkánskych počiatkov nás scéna Narodenia osobitným spôsobom pozýva "cítiť" a "dotýkať sa" tej chudoby, ktorú Boží Syn vzal na seba pri vtelení. Implicitne nás volá, aby sme ho nasledovali na ceste poníženosti, chudoby a sebazáporu, ktorá vedie od jaslí v Betleheme až na kríž. Žiada nás, aby sme ho stretli a aby sme mu poslúžili tak, že preukážeme milosrdenstvo tým našim bratom a sestrám, ktorí sú v najväčšej núdzi (porov. *Mt 25,31-46*).

4. Teraz by som sa rád zamyslel nad rozličnými prvkami betlehemských jaslí, aby sme docenili ich hlbší význam. Po prvé, je tu pozadie hviezdami posiateho neba, ponoreného do tmy a ticha noci. Znázorňujeme to nielen kvôli vernosti rozprávaniu evanjelií, ale aj pre jeho symbolickú hodnotu. Môžeme pomyslieť na všetky tie chvíle v našich životoch, keď sme zažili temnotu noci.

Avšak ani vtedy nás Boh neopúšťa, ale je tu, aby odpovedal na kľúčové otázky o zmysle života. Kto som? Odkiaľ pochádzam? Prečo som sa narodil v tomto čase dejín? Prečo milujem? Prečo trpím? Prečo zomriem? Boh sa stal človekom, aby odpovedal na tieto otázky. Jeho blízkosť prináša svetlo tam, kde je tma a ukazuje cestu tým, čo bývajú v tóni utrpenia (porov. *Lk 1, 79*).

Krajina, ktorá je súčasťou betlehemských jaslí, si tiež zaslúži pozornosť. Často sú v nej aj ruiny starých domov alebo budov, ktoré v niektorých prípadoch nahrádzajú betlehemskú jaskyňu a stávajú sa domovom pre Svätú rodinu. Zdá sa, že tieto ruiny sú inšpirované *Zlatou Legendou* z trinásteho storočia od dominikána Jakuba de Voragine, ktorá rozpráva o pohanskej viere, že Chrám Mieru v Ríme sa zrúti, keď Panna porodí. Viac než čokoľvek, ruiny sú viditeľným znakom padlého ľudstva - všetkého, čo nevyhnutne padá do ruín, podlieha skaze a prináša sklamanie. Toto scénické prostredie nám hovorí, že Ježiš je novosťou uprostred starnúceho sveta, že prišiel preto, aby uzdravil a znovu vybudoval, obnovil svet i naše životy v ich pôvodnej kráse.

5. S akým dojatím by sme mali aranžovať vrchy, prúdy, ovce a pastierov v betlehemských jaslách! A keď tak robíme, pripomína nám to, čo

predpovedali proroci: že všetko stvorenie sa teší z príchodu Mesiáša. Anjeli a hviezda sú znakom toho, že aj my sme povolaní vybrať sa do jaskyne a uctiť si Pána.

"Poďme teda do Betlehema a pozrime, čo sa to stalo, ako nám oznámil Pán" (*Lk 2, 15*). Takto sa spolu zhovárajú pastieri po tom, čo im anjeli priniesli zvesť. Z týchto jednoduchých slov sa vynára krásne poučenie. Na rozdiel od množstva iných ľudí, zaujatých mnohými vecami, pastieri sa stávajú prvými, ktorívidia najdôležitejšiu skutočnosť zo všetkých: dar spásy. Práve ponížení a chudobní vítajú udalosť vtelenia. Pastieri odpovedajú Bohu, ktorý prichádza, aby sa s nami stretol v Dieťati Ježišovi - tak, že mu idú v ústrety s láskou, vďačnosťou a úctou. Vďaka Ježišovi toto stretnutie medzi Bohom a jeho deťmi dáva zrod nášmu náboženstvu, a jemu vďačíme za jeho jedinečnú krásu, tak nádherne zrejmú v betlehenských jaslích.

6. Je zvykom vkladať do našich betlehenských jaslí mnoho symbolických postáv. Po prvé, sú tam žobráci a iní, ktorí poznajú len bohatstvo srdca. Oni tiež majú právo prísť bližšie k Dieťatu Ježišovi. Nik ich nemôže vyhnat' alebo poslať preč od kolísky - takej provizórnej, že chudobní sa tu cítia celkom ako doma. Naozaj, chudobní sú privilegovanou súčasťou tohto tajomstva; často sú tými prvými, ktorí spoznávajú Božiu prítomnosť v našom strede.

Prítomnosť chudobných a ponížených v betlehenských jaslích nám pripomína, že Boh sa stal človekom kvôli tým, ktorí najviac pociťujú potrebu jeho lásky a ktorí ho prosia, aby sa k nim priblížil. Ježiš "tichý a pokorný srdcom" (*Mt 11, 29*) sa narodil v chudobe a viedol jednoduchý život, aby nás naučil spoznať to, čo je podstatné, a podľa toho aj konať. Betlehenské jasle nás jasne učia, že sa nemôžeme nechať oklamať bohatstvom a prchavými sľubmi šťastia. V pozadí vidíme Herodesov palác, zatvorený a hluchý k radostnej zvesti.

Narodením v jaslích sám Boh začína jedinú skutočnú revolúciu, ktorá môže dať nádej a dôstojnosť vydedeným a odvrhnutým: revolúciu lásky, revolúciu nežnosti. Z jaslí Ježiš ohlasuje, miernym, ale mocným spôsobom

potrebu zdieľania s chudobnými ako cestu k ľudskejšiemu a čoraz bratskejšiemu svetu, v ktorom nik nie je vylúčený či marginalizovaný.

Deti – ale aj dospelí! - často s radosťou pridávajú do betlehemských jaslí iné postavy, ktoré nemajú žiadnu zrejmú spojitosť s rozprávaním evanjelia. Avšak - každý svojím vlastným spôsobom - tieto najrôznejšie dodatky ukazujú, že v novom svete, inaugurovanom Ježišom, je priestor pre všetko, čo je skutočne ľudské a pre všetky Božie stvorenia. Od pastiera po kováča, od pekára po hudobníkov, od žien, ktoré nosia džbány vody, po deti, ktoré sa hrajú: toto všetko rozpráva o každodennej svätosti; o radosť z robenia obyčajných vecí neobyčajným spôsobom, ktorý sa rodí vždy vtedy, keď s nami Ježiš zdieľa svoj božský život.

7. Postupne prichádzame k jaskyni, kde nachádzame postavy Márie a Jozefa. Mária je matka, ktorá kontempluje svoje dieťa a ukazuje ho všetkým návštevníkom. Postava Márie nás vedie k uvažovaniu nad veľkým tajomstvom, ktoré túto mladú ženu obklopilo, keď Boh zaklopal na dvere jej nepoškvrneného srdca. Mária odpovedala v úplnej poslušnosti posolstvu anjela, ktorý ju požiadal, aby sa stala Matkou Boha. Jej slová "Hľa, služobnica Pána; nech sa mi stane podľa tvojho slova" (*Lk 1, 38*) nám všetkým ukazujú ako sa zrieknuť seba samých vo viere v Božiu vôľu. Skrze toto "fiat" sa Mária stala Matkou Božieho Syna, zatiaľ čo nestratila, ale vďaka nemu posvätila svoje panenstvo. V nej vidíme Matku Boha, ktorá si svojho Syna nenecháva len pre seba, ale pozýva každého, aby poslúchol jeho slovo a podľa neho aj žil (porov. *Jn 2, 5*).

Po Máriinom boku, ako ochranca Dieťaťa i jeho Matky, stojí svätý Jozef. Je zvyčajne zobrazený s palicou v ruke, alebo ako drží lampu. Svätý Jozef hrá dôležitú úlohu v živote Ježiša a Márie. Je strážcom, ktorý neúnavne chráni svoju rodinu. Keď ho Boh varoval pred Herodesovou hrozbou, nezaváhal, vyrazil a utiekol do Egypta (porov. *Mt 2, 13-15*). A keď nebezpečenstvo pominulo, priviedol rodinu späť do Nazareta, kde bol prvým učiteľom Ježiša, ešte ako chlapca a potom mladého muža. Jozef uchovával vo svojom srdci veľké tajomstvo obklopujúce Ježiša a Máriu, jeho nevestu; ako človek spravodlivý, zveroval sa vždy do Božej vôle, a podľa nej aj žil.

8. Keď na Vianoce vložíme postavičku Dieťaťa Ježiša do jasiel, betlehem zrazu ožije. Boh sa zjavuje ako dieťa, ktoré môžeme zobrať do rúk. Pod slabosťou a krehkosťou ukrýva svoju moc, ktorá tvorí a premieňa všetky veci. Zdá sa to nemožné, a predsa je to tak: v Ježišovi bol Boh Dieťaťom, a týmto spôsobom chcel odhaliť veľkosť svojej lásky: úsmevom a otvorením náručia pre všetkých.

Narodenie dieťaťa vzbudzuje radosť a údiv; kladie pred nás veľké tajomstvo života. Keď vidíme žiarivé oči mladého páru, ktorý pozerá na svoje novonarodené dieťa, môžeme pochopiť pocity Márie a Jozefa, ktorí, keď pozerali na Dieťa Ježiša, cítili Božiu prítomnosť vo svojich životoch.

"Zjavil sa život" (1 Jn 1, 2). Týmto slovami apoštol Ján zhŕňa tajomstvo vtelenia. Jasle nám umožňujú, aby sme videli a dotkli sa tejto jedinečnej a s ničím neporovnateľnej udalosti, ktorá zmenila kurz dejín, takže čas odvtedy rátime buď pred, alebo po narodení Krista.

Božie cesty sú ohromujúce, lebo sa zdá nemožné, že by sa mal vzdať svojej slávy a stať sa človekom – ako jeden z nás. Na naše veľké prekvapenie vidíme, že Boh robí presne to, čo robíme my: spí, prijíma mlieko od svojej matky, plače a hrá sa ako každé iné dieťa! Ako vždy, Boh nás privádza do údivu. Je nepredvídateľný; neustále robí to, čo my najmenej očakávame. Betlehenské jasle ukazujú Boha ako prišiel na náš svet, ale zároveň nás privádza k uvažovaniu nad tým, ako je náš život súčasťou samotného života Boha. Pozýva nás stať sa jeho učeníkmi, ak chceme dosiahnuť najpodstatnejší zmysel život.

9. Keď sa blíži sviatok Zjavenia Pána, vkladáme do vianočných jaslí postavy troch kráľov. Pozorujúc hviezdu, títo mudrci od východu vyrážajú do Betlehema, aby našli Ježiša a ponúkli mu svoje dary: zlato, kadidlo a myrhu. Tieto vzácne dary majú alegorický význam: zlato vzdáva úctu kráľovskému majestátu Ježiša, kadidlo vyjadruje úctu jeho božstvu a myrha jeho posvätenej ľudskosti, ktorá mala zakúsiť smrť a pochovanie.

Keď rozmýšľame nad týmto aspektom betlehenských jaslí, sme pozvaní uvažovať nad zodpovednosťou každého kresťana hlásať evanjelium.

Každý z nás je povolaný prinášať dobrú zvesť všetkým, svedčiť našimi praktickými skutkami milosrdenstva o radosti poznania Ježiša a jeho lásky.

Mudrci nás učia, že ľudia môžu prísť ku Kristovi po veľmi dlhej ceste. Bohatí muži, mudrci zďaleka, túžiaci po nekonečne, vydávajú sa na dlhú a nebezpečnú cestu, ktorá ich privedie do Betlehema (porov. *Mt 2, 1-12*). V prítomnosti Kráľovského Dieťaťa ich premôže veľká radosť. Nie sú pohoršení z chudobného prostredia, ale okamžite padajú na kolená, aby sa Dieťaťu poklonili. Kľáčiac pred ním chápu, že Boh, ktorý najvyššou múdrosťou určuje kurz hviezd, takisto určuje kurz dejín: ponizuje mocných a povyšuje ponížených. Po svojom návrate domov iste povedali mnohým o tomto úžasnom stretnutí s Mesiášom, a tak začali šírenie evanjelia medzi národmi.

10. Keď stojíme pred vianočnými jasľami, pripomína nám to čas, keď sme boli deťmi, a nadšene sme očakávali ich stávanie. Vďaka týmto spomienkam si viac uvedomujeme vzácny dar, ktorý sme dostali od tých, čo nám odovzdali vieru. Zároveň nám to pripomína našu povinnosť podeliť sa o tú istú skúsenosť s našimi deťmi a vnúčatami. Nezáleží na tom, ako je scéna Narodenia naaranžovaná: môže byť vždy tá istá alebo sa môže každý rok aj meniť. Záleží na tom, aby prehovorila do našich životov. Nech sú kdekoľvek, nech majú akúkoľvek formu, vianočné jasličky nám hovoria o láske Boha; toho Boha, ktorý sa stal človekom, aby nám dal vedieť, aký je blízky každému mužovi, žene a dieťaťu, bez ohľadu na ich situáciu.

Drahí bratia a sestry, vianočné jasličky sú súčasťou vzácného, ale aj náročného procesu odovzdávania viery. Počnúc v detstve, a potom v každom období nášho života, nás učia kontemplovať Ježiša, prežívať Božiu lásku k nám, cítiť a veriť, že Boh je s nami a že my sme s ním, jeho deti, bratia a sestry, všetci - vďaka tomu Dieťaťu, ktoré je Synom Boha a Synom Panny Márie. A uvedomujeme si, že v tomto poznaní nachádzame skutočné šťastie. Ako svätý František, otvoríme svoje srdcia tejto jednoduchej milosti, aby z nášho údivu povstala skromná modlitba: modlitba vďakyvzdania Bohu, ktorý chcel s nami zdieľať svoje všetko, aby nás nikdy nenechal samých.

Dané v Grecciu vo Svätyni Narodenia 1. decembra roku 2019, v siedmom roku môjho pontifikátu.

FRANCISCUS